

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande makes rätt att till make överlåta egendom.

I tvenne likalydande motioner, nr 122 i första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 241 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har hemställts, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av giftermålsbalkens 8 kap. 3 §: »Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som besparats, dock att den överlåtna egendomen i intet fall får överstiga ett sammanlagt värde av tio tusen kronor. Sådan överlåtelse vare ej gällande — — — hans gäld.»

I *giftermålsbalkens 8 kap.*, som har till rubrik: »Om äktenskapsförord; så ock om andra rättshandlingar mellan makar», har 3 § följande lydelse:

Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som besparats. Sådan överlåtelse vare dock ej gällande mot borgenärer, med mindre därom upprättats skriftlig, med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angivits, samt överlåtare hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld.

Enligt nya giftermålsbalken äro makar berättigade att med varandra sluta vanliga förmögenhetsrättsliga avtal. Till förhindrande därav, att makar skola använda avtalsfriheten till skada för sina borgenärer äro emellertid särskilda föreskrifter givna angående gåvor av ena maken till den andra. Härom stadgas i 8 kap. 2 §, att om make vill giva något åt sin make skall därom upprättas äktenskapsförord. Detta skall vara skriftligt och bevittnat samt inregistreras hos rätten. Genom rättens försorg skall kungörelse om förordet införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten, varjämte avskrift därav skall insändas till äktenskapsregistret. Åsidosättande av förordsformen medför gåvans ogiltighet. Endast sedvanliga skänker, vilkas värde ej står i missförhållande till givarens villkor, bliva giltiga utan iakttagande av nyssnämnda form. Dessutom tillåtes det emellertid enligt 3 § i samma kapitel make, som lyckats under ett år lägga upp besparingar på sina inkomster, att skänka andra maken någon del, högst hälften av det besparade beloppet, utan att upp-

rätta äktenskapsförord, blott det sker före utgången av året näst efter det, då besparingen gjorts. Lagen fordrar dock för att givarens borgenärer framdeles skola vara skyldiga att respektera överlåtelsen, att därom skall ha upprättats skriftlig, med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angivits, samt att överlåtaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld.

I motionerna anföres bland annat:

Bestämmelsen i giftermålsbalkens 8:3 har tillkommit för att giva hustrun skälig andel i sådana besparingar, som i mer eller mindre mån äro att tillskriva det sätt, varpå hon förestår den inre hushållningen. Särskilt hava lagstiftarna därvid — som framgår av lagberedningens utlåtande — haft de talrika fall i åtanke, då mannen ensam driver förvärvsverksamhet, men besparingarna på hans inkomst till väsentlig del möjliggjorts genom hustruns arbete i hemmet, hennes förtänksamhet och sparsamhet. Om det behjärtansvärda syftet med detta stadgande behöva knappast heller råda delade meningar. Den utformning, som förevarande paragraf erhållit, motsvarar emellertid icke helt lagstiftarnas intentioner. När vi säga detta, tänka vi icke på den diskussion, som föregick antagandet av giftermålsbalkens 8:3, om möjligheten att fastslå allmänna regler, enligt vilka en fördelning av emellan makarna uppkomna besparingar skulle kunna med lagens hjälp *framtvingas*. Vi syfta i stället på möjligheten av att *missbruka* paragrafen för ändamål, som med all säkerhet stått fullständigt främmande för de lagstiftande organen. Om arten av detta missbruk kan man måhända lättast göra sig en föreställning genom att välja ett praktiskt exempel.

Antag att en person under fem på varandra följande ekonomiskt relativt gynnsamma år på sin inkomst gjort en genomsnittlig årlig besparing av 150,000 kronor. Antag vidare, att han under denna femårsperiod haft tillgångar uppgående till ett värde av 1.5 miljoner kronor samt skulder till ett värde av 1 miljon. Av de 150,000 kronorna överlåter han varje år 75,000 till hustrun. Så bryter en lågkonjunktur in. Ifrågavarande persons verksamhet har varit ganska spekulativt inriktad, inkomsterna sina, tillgångarna sjunka snabbt i värde och skulderna stiga. Efter ett eller annat år är hans egendom icke värd mer än 500,000 kronor, samtidigt som hans gäld ökats till 2 miljoner. I detta läge träder han i konkurs, varvid borgenärerna blott utfå 25 procent av sina fordringar. Själv kan han dock taga konkursen med jämnmod, då hustrun tack vare de överförförda besparingarna sitter med en förmögenhet på 4- å 500,000 kronor.

Det anförda exemplet, som icke saknar motsvarighet i verkligheten, torde tillfyllest åskådliggöra de syften, för vilka giftermålsbalkens 8:3 låter sig utnyttja. Lagstiftarnas mening med denna paragraf har, som ovan framhållits, varit att giva en honnör åt sådana hustrur, som, trots att de ha jämförelsevis blygsamma medel att röra sig med, förstå att genom en klok hushållning bidra till att främja hemmets ekonomi. Däremot har man inte räknat med eventualiteten av att bestämmelsen av mindre nogräknade personer skulle brukas för finansiella manipulationer av den beskaffenhet, som i det föregående beskrivits. Nu är det väl dess bättre sannolikt att dylika manipulationer höra till undantagen. Men så skamfilad som den allmänna rättskänslan har blivit i vårt land till följd av åtskilliga händelser under de sista åren ligger det vikt uppå, att allting göres som göras kan för att återställa den naturliga respekten för hederlighet och redbarhet. Vi anse därför, att en sådan ändring bör vidtagas i giftermålsbalkens 8:3, att densamma för framtiden bättre kommer att stå i överensstämmelse med lagstiftarnas ursprungliga avsikter.

Att direkt i lagen utsäga att mannen blott har rätt att till sin hustru överlåta så stor del av en årlig inkomstbesparing, som skäligen kan anses hava uppkommit genom hennes åtgöranden, vore självfallet inte tillrådligt, då det i praktiken ofta torde visa sig synnerligen svårt att avgöra, hur stor denna del verkligen är. Lämpligast torde i stället enligt vår mening vara att helt enkelt komplettera lagens stadgande om, att högst hälften av vad, som besparats, får överlåtas, med en bestämmelse om ett visst *absolut* belopp, som förskrivningen i intet fall får överstiga. Fixerar man detta maximibelopp till förslagsvis 10,000 kronor, torde all rimlig hänsyn ha tagits till hustruns berättigade intressen.

Utskottet. Såsom av förarbetena till 8 kap. 3 § giftermålsbalken framgår, innebär detta stadgande ett tillfredsställande av kravet att make bör erhålla del av andra makens besparingar. Särskilt åsyftas härvid de talrika fall, då mannen ensam driver förvärvsverksamhet men besparingarna på mannens inkomst till väsentlig del äro att tillskriva det sätt, varpå hustrun förestår den inre hushållningen. Det har icke låtit sig göra att fastslå allmänna regler, enligt vilka en dylik fördelning kunde med lagens hjälp framtingas, och därför har i stället ansetts skäligt att från de stränga formföreskrifterna beträffande gåvor mellan makar göra undantag för det fall, att make å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing frivilligt önskar överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som besparats. Då emellertid erfarenheten synes hava ådagalagt, att stadgandet användes för att till skada för ena makens borgenärer överföra egendom av avsevärt värde till andra maken, anser utskottet i likhet med motionärerna en ändring av stadgandet påkallad. Motionärerna hava föreslagit, att denna ändring skall ske sålunda, att stadgandet kompletteras med en föreskrift om ett visst sammanlagt värde, 10,000 kronor, som den överlåtna egendomen i intet fall får överstiga. Mot detta förslag har utskottet intet annat att erinra, än att med hänsyn till stadgandets ändamål berörda värde skäligen synes kunna fastställas till allenast 5,000 kronor. Beträffande lagtextens utformning föreslår utskottet en mindre jämkning ävensom ett tillägg angående lagens ikraftträdande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med anledning av förevarande motioner måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 8 kap. 3 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till *värde* motsvarande högst hälft-

ten av vad som besparats, dock högst femtusen kronor. Sådan överlåtelse vare dock ej gällande mot borgenärer, med mindre därom upprättats skriftlig, med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angivits, samt överlåtaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld.

Denna lag skall träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Stockholm den 24 april 1933.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman*, *Klefbeck*, *Larson* i Lerdala*, *Svenson* i Eskhult, *Bissmark*, *Forssell**, *Branting* och *Halvarsson**;

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund och *K. A. Westman*, fru *Östlund*, herrar *Olsson* i Rimforsa* och *Olsson* i Mellerud, fröken *Wellin* samt herr *Rosander*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.